

Filozofická fakulta Masarykovej univerzity

**Postoje študentov základných a stredných pražských škôl voči
imigrantom a príslušníkom národnostných menšín**
(Seminárna práca)

Meno: Mária Kubiznová (74764)

Dátum: 9. 5. 2004

Úvod

ANOTÁCIA:

V tejto seminárnej práci sa budem zaoberať výzkumom T. Šiškovéj a kol., v ktorom sa zaoberali postojmi žiakov vyšších základných škôl a študentov stredných škôl voči etnickým menšinám a imigrantom žijúcim na území Českej republiky na konci 90 rokov. Výzkum sa uskutočnil v rámci projektu „Výchova k toleranci a proti rasizmu na pražských školách“, ku ktorému sa dobrovolne prihlásili predstavitelia zúčastnených škôl (tj. učitelia občianskej náuky, výchovní poradci, riaditelia atd.).

Analýza postojov

Žiaci 8. a 9. ročníkov ZŠ a študenti SŠ mali za úlohu napísať esej o rasizmu na jednu z týchto tém:

1. Popiš své setkání s někým, kde je odlišné rasy než ty sám(a).
2. Pokud jsi se s nikým podobným nesetkal(a), napiš, co si myslíš o lidech rasově odlišných, než jsi ty sám(a).
3. Co si myslíš o lidech různých ras, kteří v naší zemi žijí nebo do ní přicházejí, a o nově se tvořící multikulturální společnosti?

Žiaci a študenti písali tieto eseje buď v škole, alebo doma. Napriek tomu, že práce boli anonymné, v niektorých triedach sa žiaci podpisovali. Anonymné práce boli mnohokrát naškrabané len v niekoľkých vetách. Výzkumníci nemali k dispozícii všetky odovzdané práce žiakov ôsmych a deviatych tried, a je pravdepodobné, že ani v triedach, ktoré sami navštívili im práce neodovzdali všetky deti.

Kľúčové slová: predsudok, rasy a rasizmus, multikulturálna spoločnosť, etnikum

Použitá vzorka: 800 prací žiakov 8. a 9. ročníkov a 375 prací študentov stredných škôl

Jednotka analýzy: postoj (vzťah) študentov k príslušníkom etnických menšín a imigrantom

Použitá metóda: Analýza prací

800 prací žiakov základných pražských škôl bolo rozdelených do troch skupín: Prvá skupina – **rasistická**: patria tu práce, v ktorých sa objavilo jednoznačne rasistické zmýšľanie žiakov, ktorí bez výnimky zatracujú príslušníkov iných ras, demonštrujú k nim nenávisť, navrhujú agresívne riešenie apod. Takýchto prací bolo 60.

Druhá skupina – **protirasistická**: tu boli zaradené práce, v ktorých žiaci jednoznačne, alebo skoro jednoznačne odsúdili rasismus, zdôraznili rovnosť všetkých ľudí a dodržiavanie zákonov všetkými. Takýchto prací bolo 460.

Tretia skupina – **nevyhranená (xenofóbna)**: tu boli zaradené práce, ktoré nebolo možné zaradiť ani do jednej z predtým uvedených skupín. Tieto práce zahŕňali širokú škálu názorov od skoro protirasistických až po názory do určitej miery rasistických. Typické boli slová „nie som rasista, ale...“ (Väčšinou šlo o prípady, keď pisatelia vyjadrili zlú osobnú skúsenosť k Rómom). Takýchto prací bolo 265.

Niekoľko prací sa vôbec netýkalo témy a 5 žiakov odmietlo odpovedať na uvedené otázky, lebo neuznávajú rozdelenie na rasy.

Výsledok výzkumu: Niektorí žiaci základných škôl nevedeli presne, čo pojem rasismus znamená. Iná rasa boli pre nich napr. Ukrajinci, Rusi a Nemci. Obávali sa i cudzincov, že ovládnu Českú republiku apod. V niektorých prípadoch sa prejavilo pozitívne pôsobenie učiteľa – žiaci vedeli, že je správne napísať, že nie sú rasistami, ale v ich prácach sa často prejavovali rasistické alebo xenofóbne postoje. Bolo zrejmé (podľa autorov tohto výzkumu), že na postoje detí má vplyv i prítomnosť príslušníka inej rasy. V prácach bol častokrát rozpor medzi osobnou skúsenosťou s rómskym kamarátom a obecnou negatívnym hodnotením Rómov, prijímaným pravdepodobne z rodiny, z médií apod. Po formálnej stránke bola väčšina prací napísaná s gramatickými chybami.

Medzi študentami základných a stredných škôl neboli podstatné rozdiely. Avšak základná škola má väčšie percento detí rasisticky orientovaných oproti strednej škole. Autori obecné konštatovali, že kladné postoje vyjadrujú chlapci i dievčatá bez rozdielu pohlavia, vyložene negatívne postoje (nemám rád Cikány, Ukrajince bych poslal pryč...) vyjadrovali chlapci častejšie než dievčatá. Kladný postoj k ľuďom inej rasy zaujíma celkom 73 % stredoškôľakov. Vyhranene negatívny postoj zaujalo 10 % a jak kladný tak záporný 16,5 %. Autori tvrdia, že výsledky ukazujú, že študenti vykazujú omnoho pozitívnejší postoj k minoritám a cudzincom ako celá populácia v Českej republike.

Záver

Tomuto výzkumu by sa dalo predovšetkým vytknúť to, že zadanie tém nebolo pre niektorých žiakov (predovšetkým na základných školách) dostatočne jasné a zrozumiteľné. Najmä téma číslo tri „Čo si myslíš o nově se tvořící multikulturální společnosti?“ mohla podľa môjho názoru spôsobiť medzi žiakmi základných škôl nepochopenie. Jeden žiak dokonca zamenil pojem multikulturálna za multimedialna a mnohí sa k tejto téme vôbec nevyjadrovali. Tohoto výzkumu sa zúčastnili i učitelia, ktorí učia predmet spojený s touto problematikou. Nie je preto vylúčené, že spolu so žiakmi už predtým diskutovali o téme rasizmu, a tým čiastočne ovplyvnili ich mienku. Zadanie tém v jednotlivých školách nebolo kontrolované a je možné, že niektorí učitelia zadali len tému „rasizmus“. Ďalším problémom je subjektivita hodnotenia jednotlivých prací. Autori neuvádzajú podrobné kritéria na základe ktorých sa práce rozdeľovali do jednotlivých kategórií, zmieňujú sa o nich len všeobecne. Nie je takisto uvedené, v akom pomere boli do výzkumu zahrnutí študenti gymnázií, stredných odborných škôl a stredných odborných učilišť.

Napriek tomu, že autori sami priznali, že bolo ťažké vyčítať z prací pohľad pisateľov, dospeli k názoru, že väčší počet chlapcov zaujíma vyhranené negatívne postoje k menšinám a imigrantom (za veľmi záporný postoj bol považovaný napr. i výrok nemám rád Cikány). Myslím si, že autori príliš zobecnili výsledky tohto výzkumu, keď vydedukovali záver, že medzi stredoškolskou mládežou je omnoho menej rasistických názorov ako v celej spoločnosti. Osobne sa domnievam, že existuje rozdiel medzi názormi pražských žiakov a dedinských žiakov, ktorí sa stretávajú s príslušníkmi iných rás a imigrantmi oveľa menej ako žiaci a mládež v Prahe. Tento výzkum sa takisto pravdepodobne uskutočnil predovšetkým na stredných odborných školách a gymnáziách, ktoré sú výberovými školami, takže je takisto pochopiteľné, že vyhranených radikálnych názorov bolo menej. Keby sa obdobný výzkum vykonal i na stredných odborných učilištiach, bolo by možné dostať objektívnejší pohľad o názoroch mladých ľudí z Prahy na príslušníkov iných rás a menšín v dnešnej spoločnosti. Autori zahrnuli do výsledkov tohto výzkumu i svoje osobné názory a moralizovanie (napr. proto by měly veškeré hospodářské, kulturní, společenské a právnické špičky veřejně vystupovat, rasismus při každé příležitosti odsuzovat, jako je tomu v každé civilizované zemi). Alternatívou k tomuto výzkumu by mohli byť postojové škály (napr. Guttmanova), ktoré by zahrňali otázky typu: Vadilo by Vám, keby vo Vašom paneláku bývali

prist'ahovalci? Vadilo by Vám, keby ste mali v triede viac Rómov? Ukrajincov? Vietnamcov? atd. V alternatívnom výzume by mohli byť zahrnuté i rôzne výroky, u ktorých by študenti mali vyjadriť mieru svojho súhlasu/nesúhlasu. Napr. Rasismus je znak primitivismu. Masmédiá negatívne ovplyvňujú mienku o príslušníkoch národnostných menšín. Ľudia inej rasy by mali žiť v izolácii atd.

Osobne sa domnievam, že napriek niektorým nedostatkom, priniesol výzkum T. Šiškovéj množstvo zaujímavých a pozoruhodných informácií, ktoré stoja za pozornosť. Mnohí študenti odovzdali zaujímavé úvahy plné originálnych nápadov a názorov. Mňa osobne zaujal predovšetkým výrok jedného študenta, ktorí napísal: „Proč lidé upozorňují na rozdíly, když mají stejného předka? Podle biologie a dějepisu to je opice, podle bible Adam a Eva.“

Literatúra:

ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.): *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998, s.131 - 155. 203 s.